

MATI IN GOSPODINJA

LETO 1929 - ŠTEVILKA II.

Vzgojno delo — delo po božjem načrtu.

Slaboten in oskrbe potreben pride otrok na svet. Koliko zahteva od materine in očetove ljubezni bodisi za svojo telesno nego in oskrbo, bodisi glede vzgoje.

Oba, oče in mati sta dala otroku nekaj od svojega bistva. Zato se tudi združuje ljubezen obeh prav v otroku. Glas narave, ki je obenem glas božji, jima pravi: »Oba morata ljubiti svojega otroka, oba morata skrbeti zanj in ga vzgajati.« Prav zato je družina korenina človeškega rodu. Kjer postane družina nezvesta svojim nalogam, razpade; z njo vred pa razpade tudi človeški rod. Uničiti družino se pravi toliko kakor izpodkopati človeškemu rodu korenine.

Oče in mati spadata pri vzgoji skupaj. Bog je njeno čuvstveno življenje različno izoblikoval. Materi je dal več mehke in nežnosti. Mati je tista, ki otroka neguje in oskrbuje, ki rada dela zanj in se tudi najgršega dela zanj ne ustraši, ker ga ji ljubezen narekuje. Mati je tista, ki otroka razume in se zna z njim igrati, kakor bi bila sama otrok, ki mu pripoveduje pravljice tako resnično, da se sama veseli pri tem. Nihče ne zna tako za otroka skrbeti kakor mati, ki ga je rodila. In če je materina ljubezen še ožarjena z živo vero, ki jo ogreva božja ljubezen, tam prav lahko govorimo o junaštvu krščanske matere. In prav nič čudno ni, če je poganski Libanij nekoč rekel: »Kakšne junaške žene imajo vendar ti kristjani!«

Vendar, ali more mati sama vzgajati? Velikokrat se dogaja, da vzgaja samo mati, a to ni prav. Če se v prvih časih otrokovega življenja vzgoja vse bolj poda materi, ker mora biti vse bolj potrpežljiva in vztrajna, kakor bi mogla biti očetova, pa mora prav kmalu pristopiti tudi oče k vzgojnemu delu; kajti tudi zanj velja božji ukaz, da mora skrbeti za otroka.

Posebne važnosti pa je, da sta oče in mati enotna pri vzgojnem delu; kar odloči eden, temu mora pritrditi tudi drugi. Ako sta morebiti kdaj različnega mnenja, naj se razgovorita drugje, ne vpričo otroka.

Vzgojno delo matere in očeta pa ni le koristno samo za otroka, ampak je koristno tudi za starše same. Ali ne vidimo premnogokrat, da je skrb za družino tista moč, ki vzdrži moža pokonci tudi v težkih razmerah? Ko govori o borbi za vsakdanji kruh, ne misli samo na sebe, ampak na celo svojo družino, na ženo in otroke. Ta skrb in vztrajno delo pa sta mu tudi v čast. Nihče ne spoštuje človeka, ki mu ni mar družine, ki skrbi le zase, družini pa naj se godi kakor hoče; nasprotno pa vsak s spoštovanjem gleda na moža, ki mu je skrb za družino sveta zadeva.

Prav tako lahkomišelnje matere nihče ne spoštuje; vsakdo se čudi, ko sliši, da pusti otroke v varstvo tujim ljudem, da se sama zabava. Hvala Bogu, da takih mater nimamo mnogo. Nasprotno pa vidimo v pravi krščanski materi poosebljeno dobroto in plemenitost in ne redkokrat svetnice in mučenice.

Kolike pa so še moralne vrline, ki rasto v očetu in materi, če zvesto in vestno vršita svoje vzgojne dolžnosti. Dolžnost sama, vestno izvršena, da človeku notranje zadovoljnosti. Če nič drugega, bi že bila ta zadovoljnost nova pobuda za nadaljnje delo. Ker pa je poleg tega vestno izvršena dolžnost tudi delo po božjem načrtu, je obenem tudi združena z božjim plačilom. Očetje in matere, ali kdaj mislimo na to pri svojem vzgojnem delu?

Kaj pa obleka?

Kaj mislite, kdo je Kristus? Tako nekako je Jezus vprašal nekoč farizeje in pismarje. Pa so mu odgovorili, da je Davidov sin; njegovi rojaki iz Nazareta pa so mu rekli, da je sin tesarja Jožefa. Saj tako se jim je zdelo po njegovi zunanosti, po stanovanju, obleki in njegovem obnašanju.

Kako čisto drugače pa je to danes! Če bi danes vprašali: »Kaj meniš, čigav sin, čigava hči je ta in ta?« bi pač težko dobili pravilen odgovor. Zlasti še, če bi gledali in sodili po njihovi obleki, bi težko dobili pravi odgovor. Prav gotovo bi sodili mnogo višje kot je v resnici, ker se tako razkošno oblačijo vsi kar po vrsti. Služkinje že skoraj ni mogoče več ločiti od gospodinje, ki je navadno vse bolj skromna kakor pa dekla.

Pa kaj teče to briga, kako se mi in naši oblačimo, saj mi plačamo, ne ti! Tako slišim od marsikateri strani. To zadnje je že res, a vendar se mi kljub temu zdi potrebno, tudi o tem govoriti. In zakaj pač? To bomo kmalu razumeli, če pomislimo, kolikega pomena je vprašanje obleke v versko - nravnem in gospodarskem oziru.

Če bi bili mi ljudje res samo to, za kar se nekateri imajo, namreč nič drugega kot živi obešalniki za obleko, potem bi bilo seveda vseeno, kaj na te obesimo ali nataknemo. Toda

v tem oziru je pa pač drugače. Ljudje nismo iz lesa ali železa, ampak imamo telo iz mesa in krvi ter imamo tudi dušo, ki je s telesom tesno združena tako, da tudi njo zadene vse, kar zadene telo ter vpliva nanjo telesno in dobro ali slabo razpoloženje.

»Obleka naredi človeka,« je ljudska prislovica. To ni samo res v tem smislu, da obleka da človeku boljše ali slabšo vnanost in nastop, ampak tudi v tem smislu, da človeka tudi v notranjosti predružači, ga naredi prevzetnega in napuhnjenega, ali pa ponižnejšega in preprostejšega.

Revni in preprosti človek, ki obesi nase celo svoje imetje, s tem goljufa svojo okolico, ker se za drugačnega izdaja, kakor je v resnici. Seveda tudi v nasprotnem smislu, kar se pa redkeje dogaja.

Samo iz tega že razvidimo, da ni vseeno, kakšna je naša obleka.

Še važnejša pa je otroška obleka. Prav tu naše matere mnogo greše. Koliko otrok, ki jih matere oblačijo po prvi modi, izgubi ves čut za pravico in sramežljivost. Seveda ne samo zaradi lastne obleke, ampak tudi zaradi materine, če ni dostojna.

Drugi ugovor, da plačate pač same svoje in svojih otrok obleke, drži sicer, a samo tako dolgo, dokler s tem ne prikrajšaš drugih nujnejših izdatkov, recimo življenjske potrebe. — Kolikokrat pa se zgodi, da s svojo razsipnostjo naravnost ogrožáš družinsko srečo. Ali se ni že zgodilo, da si morala seči po laži ali vsaj po neodkritosrčnem prikrivanju, ko si iz gospodinjskega denarja porabila za novo bleko, recimo čisto nepotrebno obleko? Ali se ne odtegneš zaradi neutemeljene zahteve po novi obleki marsikateremu dobremu delu, ki bi ga lahko izvršila na revnih in bednih siromakih? Pa praviš: moram za sebe in svoje najprej skrbeti; ne pomisliš pa, da to že ni več skrb, ampak razkošje in nepotrebni izdatki, ki jih, če hočeš biti poštena, ne

moreš pred svojo vestjo zagovarjati.

Ce sem v začetku trdila, da danes ne moremo presoditi po obleki, čigavi so otroci, pa zdaj h koncu tudi trdim, da se pa prav dobro spozna, kakšnega mišljenja, kakšnega duha so starši. Starši namreč, ki v svojih otrocih ne iščejo samih sebe, ne zadovoljitve svoje častihlepnosti in napuha, ampak svojo in svojih otrok časno in večno srečo, oblačijo otroke vedno stanu primerno, snažno in okusno, a vselej krščanskemu prepričanju primerno. S tem jim pač za vse življenje vsade zadovoljnost in preprostost v srce, ki jim je tudi v trajno korist za vse življenje.

Domače seme.

Raznega semenja naših kulturnih rastlin uvozimo na leto na vagone. Za to blago gre v inozemstvo vsako pomlad mnogo milijonov. Vsaj dobršen del tega denarja bi lahko ostal doma, ko bi se sami bolj oprijeli gojitve zlasti zelenjadnih in nekaterih drugih semen. Vsega seveda ne moremo pridelovati doma, ker naše podnebne razmere niso baš najugodnejše za tako kulturo, pa tudi naše gospodarske razmere niso take, da bi mogli vpeljati semenogojstvo kot gospodarsko panogo. Mnogo pa bi se kljub temu dalo doseči. Kar se da gojiti, naj bi se na vsak način pridelalo doma. S tem bi si prihranili velike izdatke; vrhu tega pa je doma pridelano seme, seveda ako prav ravnamo, mnogo zanesljiveje kot tuje. Marsikje bi bila pa tudi prilika, da bi nekatera semena (n. pr. korenja, repe, zelja, čebule itd.) pridelavali na veliko za prodaj. Ker je baš sedaj čas za razne tozadevne ukrepe, naj podamo nekaj migljajev za pridelovanje zelenjadnega semenja.

Pri nas lahko pridelujemo prvovrstno seme od zelja in drugih kapusnic razen od kartijole, potem od solate vseh plemen in sort, od motovilec, spinace, potrošnika ali radiča, od korenja, repe, redkve, pese, peteršilja, zelene,

od čebule, kumar, buč, paradižnika in od marsikateri cvetice. Pri pridelovanju je posebno važno:

1. Da izberemo za **semenske rastline** najpopolneje razvite, najbolj zdrave in na vse straffe najboljše rastline. Človek bi mislil, da je to kar samo ob sebi umevno. Pa se vendar malokdaj upošteva. Saj večkrat vidimo nespačetne gospodinje, ki znosijo vso najlepšo solato v kuhinjo, ostanek, ki ni za drugo rabo, naj bo pa za seme. Ali je potem čudno, da je pridelek vsako leto slabejši in moramo nazadnje seči po inozemskem pridelku? Prve in najlepše solatne glave odločite za seme, pa boste videle, kako bo solata od leta do leta boljša in popolnejša! Take glave je treba po gredi zaznamovati s količi, da se jih pri rezanju izognemo. Pri fižolu je treba odbrati za seme rastline, ki imajo **najbolj razvito stročje**, ki so **najbolj polne in najbolj zdrave**, ne pa tisto, kar ostane na jesen po prekljah in grmičih. Za seme so **prve kumare**, ne pa zadnji ostanki, ko slana pomori rastline. Prav isto velja pri **paradižnikih** in bolj ali manj pri vseh drugih plemenih. S tako vestno odbiro zelo pospešujemo **zgodnjo rodovitnost**, kar je zelo važno v zelenjadarstvu. Nasprotno pa se pridelek nam v škodo zakasnjuje, ako prve in najlepše rastline, oziroma plodove pojemo, zadnje in najslabše pa uporabimo za seme. Pri **kapusnicah** (zelje, ohrovt, kolera-be itd.) bi morali vzeti za seme samo prve in najbolj razvite ter polne stroke ali luske. Cvetje, ki se odpira in razvija na vrhu in najzadnje, odstranimo. Dobili bomo tako sicer nekaj manj semena, pa bo tisto izvrstno.

Za **semensko korenje** in drugo korenasto zelenjad odberimo vedno najlepše korene in ko se semenski kobuli razvijejo, odstranimo vsa zadnja in slabotna razcvetja.

2. Silno važna stvar pri pridelovanju zelenjadnega semenja je dalje ta, da sadimo sorodna plemena in posamezne sorte istega plemena **tako daleč narazen**, da se med seboj ne morejo

oprašiti. Gospodinje večkrat tožijo, da se je ta ali ona sorta zelja ali repe izprevrgla ali izmaličila. I kaj se ne bo, ako raste semensko zelje poleg semenske repe ali poleg semenskih kolerab itd.; ena sorta solate poleg druge sorte itd.! Ene sorte seme se oprashi s cvetnim prahom druge sorte istega plemena in obratno, pa dobimo nove križanke, ki navadno niso za nikako rabo. Sorodna plemena in sorte sadimo torej za seme čimdalje narazen. Tu pa ne zadostuje par metrov, ampak potrebne so razdalje po več sto metrov. Semensko zelje sadimo n. pr. na eni njivi, semenske kolerabe pa na drugi, ki je od prve oddaljena vsaj 300—400 metrov. Še bolj moramo razmikati semenske rastline istega plemena pa raznih sort, ker le na ta način dobimo čiste sorte, kakršne želimo. V tem oziru bi bilo najbolje, ko bi posameznik prideloval samo eno sorto, njegov sosed pa drugo itd., kakor delajo po tistih državah, kjer pridelujejo semena na veliko za svetovno trgovino (Nemčija, Francija in dr.). Za to je pa treba seveda točno izvedene organizacije. O tem pa drugič. S.

O solati.

Kdo je ne pozna, kdo je ne jé? Ni ga med nami. Da pa so uživali solato naši predniki že v sivi davnini, o tem večina ne ve ničesar. Prav tako ni znano, da so ljudje cenili ugoden učinek solate na zdravje že v »starih časih«. Toda, kar ni splošno znano, o tem priča zgodovina. Ona nam pove, da je vojskovodja Palamedes, ko je oblegal Trojo, priporočal uživanje zelenjave, predvsem solate, prepovedal pa je meso, da bi preprečil s tem nevarnost kuge. Rimski pisatelj Plautus nam poroča, da so bili Rimljani (menda bolj Rimljanke) pravi mojstri v pripravljanju solate. Uživali so jo fino zrezano z octom in soljo. V Nemčiji so užili že v srednjem veku mnogo solate, predvsem v samostanih; tam so jo jedli s čebulo, oljem in — medom. Že takrat pa so po-

svečali kulturi solate tudi posebno pozornost; da so dosegli čim zgodnejši pridelek, so jo kultivirali na posebno ugodnih gredah. — Posebno poglavje o pripravljanju (mešanju) solate bi se dalo napisati iz dobe rokokoja. Prišlo je v modo pripravljanje solate po posebnih umetnikih. Ti umetniki so bili v krogih ljudi dobrega okusa prav priljubljeni in tisti, ki te umetnosti niso izvajali zgolj iz amaterstva, so bili celo plačani. — V Angliji je opravljal mešanje solate neki Francoz. Stal je baje tako dobro, da je potoval z lastnim vozom po Londonu, da je zmožgel vsa naročila. — Poročila iz 18. stoletja pravijo, da so mešali solato z rokami. Dragocenih bednjev in otirač so se posluževali pri tem mešalci. Dostikrat pa so mešanje opravile lepe žene — kar pred gosti v obednicah, kakor je bilo takrat v običaju. Pozneje je moda pripravljanja, oziroma mešanja solate po »specialistih« prešla, enako mešanje solate kar na jedilnih mizah. — Dobra priprava solate (svežost, začimba itd.) pa je ostala prej ko slej umetnost, kateri moreta biti kos le prava večnost in fini okus gospodinje, odnosno kuharice.

O španski bolezní.

Kako naj se ravnamo v vsakem slučaju obolenja na španski? Mirne vesti lahko rečem, kakor ste že lahko sami iz prejšnjih izvajanj razbrali, da je v vsakem slučaju treba dvojega: prvič: takoj v posteljo oziroma v položaj, kjer se lahko čuvaš nadaljnjega razširjenja bolezni, in drugič: takoj gretje telesa, potenje, gretje in gretje. Najlažje gre to v topli postelji. Dosti, vročih čajev, tople odeje, morda obložiš bolnika še s toplimi opekami ali termofori, izpiranje grla in nosa z desinfikujočimi sredstvi. V nos pri navzdol viseči glavi v postelji ležečega bolnika se z cevko nakapa 3% raztoplin toploga hiperoksida, ki vam ga napiše na recept vsak zdravnik.

Kakor uvidi vsak pazno sledeči bravec, gre najbrž za infekcijo (okuženje) potom udihtavanja skozi nos in usta in odtod skozi grlo v pljuča ali pa v želodec in čreva. Iz nosnih duplin in grla pa tudi v dele srednjega ušesa, mozga in možgan. Zdi se, da povzročitelji te španske influence dosti življenja zmožni dolgo plavajo v zraku. Če oboleli bolnik v svoji sobi diha, kašlja in kiha ali se službo vršči, na influenci oboleli uradnik ali popotnik na vlak, v gostilni, kavarni itd., briše v svoj robec in z njim maha razširjajoč ga po zraku in nevednež pljuje po tleh in kašlja vsakemu naravnost v obraz — kako naj se pa ne razširi ta bolezen in ne zavzame take razsežnosti! Saj napolnjujejo včasih, ko ni vetra in se drži vse v zaprtih prostorih ti bacili vse prostore in okužujejo vse, kar diha ta zrak.

Največje težave z zdravljenjem španske pa imamo tedaj, če bolnik prežgodaj vstane iz postelje. Ko se mu zdi, da je že nekaj bolje, se napravi in gre po svojem poslu. Drugi dan pa čuti, da mu je slabše, temperatura raste do 39 in 40, zvrtil se mu v glavi, zbadati ga začne v prsih ali pa se mu črevesni znaki ponovijo. Obolenje, ki sedaj zopet nastopi, je hujše kot prvo. Marsikdo je že umrl, ker se mu je bolezen obnovila in ni bilo zanj rešitve; pljučnica mu je vzela življenje ali pa ga je ponovljena bolezen držala dolgo in dolgo v postelji. Zato naj vsak bolnik, ki trpi na španski bolezn, ostane v postelji, dokler se ne počuti popolnoma zdravega, dokler ni temperatura normalna (36,6) in se že oglašja tek in je že stolica v redu, in naj doda še teden dni, da kot rekonvalescent ostane še v postelji ali vsaj v sobi. Pa še potem naj bo silno previden pri vsem delu in nehanju, naj si privoščí več spanja, naj počiva in le počasi naj se vrača na svoje normalno opravilo.

Omenim naj, da sem za časa le-

tošnje epidemije in tudi že dve leti nazaj ob tem času opazoval, kako se je istodobno z njo pri ljudeh pojavljajo tudi obolenje na predušnikih, pod in pred uhlji. Na eni ali na obeh straneh je bolnik nenadoma zatekel, ust ni mogel odpirati, koža nad oteklino je bila napeta in gladka. Včasih je bilo to zvezano s povečano telesno temperaturo, včasih pa ne. Ta bolezen se zove mumps (parotitis) in je morda tudi v zvezi z influenčno infekcijo. Nevarna ni in se v teku 14 dni ozdravi. Tople olinene obkladke, ležanje v postelji in izpiranje ust s kakim lahkim desinfekcijskim sredstvom zadostuje. Če je več ljudi z bolnikom v zvezi, zaneso drug na drugega to obolenje. Zato je treba vsakega takega bolnika takoj osamiti.

Pripomnim naj pa še, da je potek španske zlasti pljučnih sumljivih znakov odvisen od postrežbe. Če je postrežba v redu, če bolniku strežnik ali strežnica dobro pomaga in bere bolniku že iz oči vsako željo, ga varuje vsake škodljive in nepotrebne kretnje, dobro zadeluje, da se ne shladi, tedaj je upati, da se bolnika reši v nekaj dneh. Dolgoletna praksa me uči, da smo rešili v bolnici vedno le tedaj dosti težkih bolnikov, če je bil bolničar tak, kakor je gori popisan in je gledal na bolnika s skrbnimi očmi, ga hranil kot otroka, dajal mu predpisana zdravila in skrbel za njegov telesni blagor. Letos sem poveril sobo z najtežjimi bolniki nekemu mlademu bolničarju, ki se ni dosti ganil od njih in dokler je bil on tam, sem bil brez skrbi. Zaskrbelo me je pa vedno, če je za izmeno prišel kak drugi, ki se ni tako zavzel za bolnike. Takoj je bilo zjutraj pri viziti zapaziti kako poslabšanje. Vendar mislim, da le nežna in sočutna roka usmilenke največ naredi.

Zdi se mi pa, da na potek bolezni vpliva tudi vreme v zelo veliki meri. Deževno, mrzlo vreme mi je letos

oprašiti. Gospodinje večkrat tožijo, da se je ta ali ona sorta zelja ali repe izprevrgla ali izmaličila. I kaj se ne bo, ako raste semensko zelje poleg semenske repe ali poleg semenskih kolerab itd.; ena sorta solate poleg druge sorte itd.! Ene sorte seme se oprashi s cvetnim prahom druge sorte istega plemena in obratno, pa dobimo nove križanke, ki navadno niso za nikako rabo. Sorodna plemena in sorte sadimo torej za seme čimdalje narazen. Tu pa ne zadoštuje par metrov, ampak potrebne so razdalje po več sto metrov. Semensko zelje sadimo n. pr. na eni njivi, semenske kolerabe pa na drugi, ki je od prve oddaljena vsaj 300—400 metrov. Še bolj moramo razmikati semenske rastline istega plemena pa raznih sort, ker le na ta način dobimo čiste sorte, kakršne želimo. V tem oziru bi bilo najbolje, ko bi posameznik prideloval samo eno sorto, njegov sosed pa drugo itd., kakor delajo po tistih državah, kjer pridelujejo semena na veliko za svetovno trgovino (Nemčija, Francija in dr.). Za to je pa treba seveda točno izvedene organizacije. O tem pa drugič. S.

O solati.

Kdo je ne pozna, kdo je ne jé? Ni ga med nami. Da pa so uživali solato naši predniki že v sivi davnini, o tem večina ne ve ničesar. Prav tako ni znano, da so ljudje cenili ugoden učinek solate na zdravje že v »starih časih«. Toda, kar ni splošno znano, o tem priča zgodovina. Ona nam pove, da je vojskovodja Palamedes, ko je oblegal Trojo, priporočal uživanje zelenjave, predvsem solate, prepovedal pa je meso, da bi preprečil s tem nevarnost kuge. Rimski pisatelj Plautus nam poroča, da so bili Rimljani (menda bolj Rimljanke) pravi mojstri v pripravljanju solate. Uživali so jo fino zrezano z octom in soljo. V Nemčiji so užili že v srednjem veku mnogo solate, predvsem v samostanih; tam so jo jedli s čebulo, oljem in — medom. Ze takrat pa so po-

svečali kulturi solate tudi posebno pozornost; da so dosegli čim zgodnejši pridelek, so jo kultivirali na posebno ugodnih gredah. — Posebno poglavje o pripravljanju (mešanju) solate bi se dalo napisati iz dobe rokokoja. Prišlo je v modo pripravljanje solate po posebnih umetnikih. Ti umetniki so bili v krogih ljudi dobrega okusa prav priljubljeni in tisti, ki te umetnosti niso izvajali zgolj iz amaterstva, so bili celo plačani. — V Angliji je opravljal mešanje solate neki Francoz. Stal je baje tako dobro, da je potoval z lastnim vozom po Londonu, da je zmožel vsa naročila. — Poročila iz 18. stoletja pravijo, da so mešali solato z rokami. Dragocenih bednjev in otirač so se posluževali pri tem mešalci. Dostikrat pa so mešanje opravile lepe žene — kar pred gosti v obednicah, kakor je bilo takrat v običaju. Pozneje je moda pripravljanja, oziroma mešanja solate po »specialistih« prešla, enako mešanje solate kar na jedilnih mizah. — Dobra priprava solate (svežost, začimba itd.) pa je ostala prej ko slej umetnost, kateri moreta biti kos le prava večnost in fini okus gospodinje, odnosno kuharice.

O španski bolezní.

Kako naj se ravnamo v vsakem slučaju obolenja na španski? Mirne vesti lahko rečem, kakor ste že lahko sami iz prejšnjih izvajanj razbrali, da je v vsakem slučaju treba dvojega: prvič: takoj v posteljo oziroma v položaj, kjer se lahko čuvaš nadaljnjega razširjenja bolezni, in drugič: takoj gretje telesa, potenje, gretje in gretje. Najlažje gre to v topli postelji. Dosti, vročih čajev, tople odeje, morda obložiš bolnika še s toplimi opekami ali termofori, izpiranje grla in nosa z desinfikujočimi sredstvi. V nos pri navzdol viseči glavi v postelji ležečega bolnika se z cevko nakapa 3% raztoplin toplega hiperoksida, ki vam ga napiše na recept vsak zdravnik.

Kakor uvidi vsak pazno sledeči bravec, gre najbrž za infekcijo (okuženje) potom udihavanja skozi nos in usta in odtod skozi grlo v pljuča ali pa v želodec in čreva. Iz nosnih duplin in grla pa tudi v dele srednjega ušesa, mozga in možgan. Zdi se, da povzročitelji te španske influence dosti življenja zmožni dolgo plavajo v zraku. Če oboleli bolnik v svoji sobi diha, kašlja in kiha ali se službo vršeči, na influenci oboleli uradnik ali popotnik na vlaku, v gostilni, kavarni itd., briše v svoj robec in z njim maha razširjajoč ga po zraku in nevednež pljuje po tleh in kašlja vsakemu naravnost v obraz — kako naj se pa ne razširi ta bolezen in ne zavzame take razsežnosti! Saj napolnjujejo včasih, ko ni vetra in se drži vse v zaprtih prostorih ti bacili vse prostore in okužujejo vse, kar diha ta zrak.

Največje težave z zdravljenjem španske pa imamo tedaj, če bolnik prezgodaj vstane iz postelje. Ko se mu zdi, da je že nekaj bolje, se napravi in gre po svojem poslu. Drugi dan pa čuti, da mu je slabše, temperatura raste do 39 in 40, zvrtil se mu v glavi, zbadati ga začne v prsih ali pa se mu črevesni znaki ponovijo. Obolenje, ki sedaj zopet nastopi, je hujše kot prvo. Marsikdo je že umrl, ker se mu je bolezen obnovila in ni bilo zanj rešitve; pljučnica mu je vzela življenje ali pa ga je ponovljena bolezen držala dolgo in dolgo v postelji. Zato naj vsak bolnik, ki trpi na španski bolezn, ostane v postelji, dokler se ne počuti popolnoma zdravega, dokler ni temperatura normalna (36,) in se že oglašajo tek in je že stolica v redu, in naj doda še teden dni, da kot rekonvalescent ostane še v postelji ali vsaj v sobi. Pa še potem naj bo silno previden pri vsem delu in nehanju, naj si privoščijo več spanja, naj počiva in le počasi naj se vrača na svoje normalno opravilo.

Omenim naj, da sem za časa le-

tošnje epidemije in tudi že dve leti nazaj ob tem času opazoval, kako se je istodobno z njo pri ljudeh pojavljajo tudi obolenje na predušnikih, pod in pred uhlji. Na eni ali na obeh straneh je bolnik nenadoma zatekel, ust ni mogel odpirati, koža nad oteklino je bila napeta in gladka. Včasih je bilo to zvezano s povečano telesno temperaturo, včasih pa ne. Ta bolezen se zove mumps (parotitis) in je morda tudi v zvezi z influenčno infekcijo. Nevarna ni in se v teku 14 dni ozdravi. Tople oljnene obkladke, ležanje v postelji in izpiranje ust s kakim lahkim desinfekcijskim sredstvom zadostuje. Če je več ljudi z bolnikom v zvezi, zaneso drug na drugega to obolenje. Zato je treba vsakega takega bolnika takoj osamiti.

Pripomnim naj pa še, da je potek španske zlasti pljučnih sumljivih znakov odvisen od postrežbe. Če je postrežba v redu, če bolniku strežnik ali strežnica dobro pomaga in bere bolniku že iz oči vsako željo, ga varuje vsake škodljive in nepotrebne kretnje, dobro zadeluje, da se ne shladi, tedaj je upati, da se bolnika reši v nekaj dneh. Dolgoletna praksa me uči, da smo rešili v bolnici vedno le tedaj dosti težkih bolnikov, če je bil bolničar tak, kakor je gori popisani in je gledal na bolnika s skrbnimi očmi, ga hranil kot otroka, dajal mu predpisana zdravila in skrbel za njegov telesni blagor. Letos sem poveril sobo z najtežjimi bolniki nekemu mlademu bolničarju, ki se ni dosti ganil od njih in dokler je bil on tam, sem bil brez skrbi. Zaskrbelo me je pa vedno, če je za izmeno prišel kak drugi, ki se ni tako zavzel za bolnike. Takoj je bilo zjutraj pri viziti zapaziti kako poslabšanje. Vendar mislim, da le nežna in sočutna roka usmilenke največ naredi.

Zdi se mi pa, da na potek bolezn vpliva tudi vreme v zelo veliki meri. Deževno, mrzlo vreme mi je letos

vzelo par bolnikov, kljub vestni postrežbi in kljub vsem naporom, ohraniti jim življenje. Hitro se je slabšalo in — ni bilo rešitve. Ko pa je vreme postajalo lepo suho, pa sem videl, kako je to bolnikom prijalo, kar vidno so se boljšali.

V splošnem je torej nova bolezen španska nedolžna in lahko, če se takoj začne pravilno zdraviti. Toda ne poznam bolj zahrbtne in težke bolezni, ki dela toliko preglavic, kot jih dela španska, če se enkrat zaje v organizem.

Epidemija španske se bo še vrnila. Oboleli na španski še hodijo med zdravimi. So v splošnem za delo sposobni, vendar v pljunku zapazijo večkrat, zlasti zjutraj, rumenkast izmeček. To je v njih speča španska. Ko pa pride čas, da bodo ljudje zopet po kaki vnanji sili (mraz, stradanje, lakota) telesno oslabiljeni in manj odporni, tedaj se bodo ti v tem izmečku se nahajajoči povzročitelji influence razmnožili in bogato razpasli ter zopet povzročili bolezen.

Vzorna krosna in tkalski tečaji.

Na neko »Domoljubo« došlo vprašanje iz Prekmurja odgovarjamo: Oblastna samouprava ljubljanska je organizirala doslej dva tkalska tečaja v Beli Krajini (v Adlešičih in na Vinici). Pri teh so se uporabljala vzorna krosna, ki jih je dala oblastna samouprava izgotoviti po vzorcu čeških krosen. Izgotovil jih je (razen nekaterih delov, ki so prišli iz Češkoslovaške) mizarski mojster Ign. Vehar, Ljubljana, Gradaška ulica. — Krosna, delana po omenjenem češkem vzorcu, bi se morala posebej sestaviti, ako bi jih kdo hotel imeti. Vodstvo tečajev je izvršil g. Božo Račič, ravnatelj »Drž. osrednjega zavoda za žensko domačo obrt«.

Glede na prošnjo vpraševalčeve, da bi se obvestil, če bi se priredil kak tečaj, bodi pripomnjeno, da oblastna samouprava ljubljanska ne

more raztegniti svojega delovanja preko mej svojega območja. Dopisnik iz Prekmurja naj bi se zato obrnil na oblastno samcupravo v Mariboru, da priredi tudi ta enake tkalske tečaje.

Praktični m'gl'aji.

Marsikdo je že zmeial stotake za razna mazila, potem katerih je hotel na golo glavo pričarati izgubljene lase. Neki plešasti gospod je občudoval na tovrnem kolodvoru hlapca, ki je imel košate lase. Stopil je do njega in ko je bil ta z nakladanjem gotov, je povedal, da je bil pred dvema letima, ko je vstopil v tovarno za parafin, skoraj plešast. Ker pa ima vedno le s parafinom opraviti, se z masnimi rokami popraska po glavi in — opazil je, da so mu na dotičnih mestih pričeli rasti lasje. Od takrat se zmerno maže s parafinom in od tod lasje. Neki župnik je poskusil s tem. Namazal si je vsak večer glavo s parafinom tako zelo, da si je moral glavo oviti, sicer bi onesnažil odejo. Posledica je bila, da je v kratkem še one lase zgubil, kolikor jih je imel. Nekdo drugi pa si je kožo na glavi vribal le dvakrat na teden, in sicer toliko, da se mu skoraj ni poznalo. Že v nekaj tednih so mu pognali lasje. Župnik je torej pretiraval ter s preobilnim mazanjem zatrl vsako rast las. (Za to navodilo nekega angleškega lista pa ne prevzemamo nobene odgovornosti.)

Mnogokrat se pripeti, da se kdo zbode s peresom, na katerem je bilo črnilo ter si tako zastrupil kri. Ranjeni del hitro oteče ter povzroča bolečine. Proti temu ni boljšega domačega sredstva, kot je kislo mleko ali pa pinjenec. V kratkem času postane mleko, v katero vtakneš ranjen ud, gorko ter je treba delj časa ponavljati in segreto mleko nadomeščati s hladnim. Kmalu nastopijo olajšave in nevarnost je odstranjena. Ako pa bolečine le še ne ponehajo, potem je treba zdravnika.

3 a n a š e m a l e

Po svetu okrog.

(Dalje.)

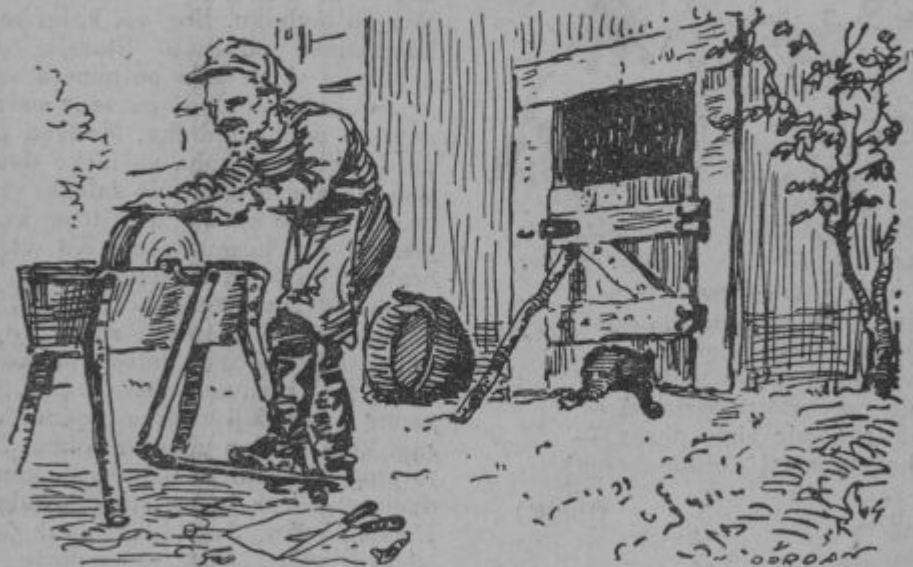
Muri skuša in se stiska,
se kri-i in se pritiska —
končno zrine se skoz vrata —
prost je — o, svoboda zlata!

Ali groza! Kaj pa vidi?
Pred njim s hrbtom proti zidi
konjederec tam stoji,
brusi noč si, se smeji,
brusi nož si dobre volje,
da z njim ujete pse pokolje.
Govori pri sebi sam:
»Slehernega pokončam!«

in potegne, vleče, stresa, —
vendar kol' krepko stoji...

»Suni še
krepko zdaj!
Pazi dé
mu tedaj.
»Sunek še
ali dva —
rešena,
prosta sva!«

Vleče res
in hropi.
Pa se kol
zašibi!
Resk, zdaj, glej,

Ah, kaj Muriju prostost!
Pazi vendar ni še prost...
Če ne more pomagati
mu, s a m noče ubežati
brez prijatelja odtod.
V smrt, v svobodo — obupna pot!

Preden ga konjač zapazi,
Muri brž se h kolu splazi,
ki cprt je v hlevna vrata.
Krepko prime ga z zobmi

se uda
in zdrsi
še na tla! —
Vrta pa,
hej, tedaj
se odpro
na stežaj...
S hleva vse
jo udre,
divje laja,
blazno raja — —

Konjederec zakriči,
prihiti!
Psi v prostosti pa besné,
divje vanj se zakadé,

in na tla ga poderó,
jo čez njega uberó,
v skokih divjih uteko,
da na cesto prej dospó —
do svobode zlate praga, —
hej, prostost, velika zmaga!

(Dalje.)

Medved.

V naših časih, otroci moji, so vodili medvede privezane na verigi okoli po trgih in vaseh ter razkazovali kosmato žival in njeno umetnost. Mož, ki je vodil medveda, je udarjal na boben, medved se je postavil na zadnji nogi in plesal. Mi, mali, smo stali z odprtimi usti, gledali in se čudili. Seveda nismo mislili nato, koliko mora pretrpeti ubogi kosma-

tinec, preden se navadi ubogati in plesati.

Tako je prišel nekoč mož z medvedom na večer v neko večjo vas. Mož in medved sta bila trudna, zato je mož krenil v prvo gostilno, privezal medveda na dvorišču k debelému drevesu, sam pa šel v gostilno, da se okrepča z jedjo in pijačo. Hiša je imela dolg hodnik, do katerega se je prišlo z dvorišča po lesenih stopnicah.

Na hodniku so se igrali trije gostilničarjevi otroci, sami dečki. Igrali so se vojake, udarjali na boben, šteli in korakali s papirnatimi kapami in lesenimi sabljami.

Na zemljo je že legal mrak, ko otroci zaslišijo, da gre nekdo po stopnicah: cop, cop, cop! Naenkrat zagledajo medveda na zadnji stopnici ob hodniku. Bog ve, kako se je kosmatinec odvezal! Starejša dva dečka se skrijeta in potuhneta vsak v svoj kot, najmlajši pa sede naravnost na sredo hodnika. Medved pride do njega, povoha ga in ko deček vidi, da mu ne stori nič žalega, vstane, ga začne božati in pritisne svojo glavico ob kosmatinca. Ko vidita bratca, da je žival tako krotka, se opogumita in vstaneta. Starejši, ki je imel šele pet let, začne zopet udarjati po bobnu, mlajši pa korakati. Ko medved sliši boben, se vzpne na zadnji nogi in začne tudi sam korakati po udarcih bobna. Nato stopi v vrsto še najmlajši, komaj dveletni deček in vsi štirje korakajo v vrsti, eden, dva, eden, dva!

Čez nekaj časa se pokaže na vratih mati otrok in vsa prestrašena gleda čudne vojake, od strahu ne more ziniti besede. Takoj nato je prišel še medvedov gospodar ter odpeljal svojo žival in jo zopet privezal na dvorišču.

—○—

Kaj je manjše kot najmanjša luknjica?
(Tisto, kar vanjo pade.)

Zakaj teče zajec čez hrib?

(Ker ne more teči skozenj.)